

Bidrag til Roskildes topografi og historie.

Af mag. art. V. Hermansen.

I. Regnskaber og jordebøger fra 1500-tallet.

Muligvis vilde de her meddelte kilder til Roskildes topografi og historie være uden væsentlig betydning, såfremt de roskildske arkiver i lighed med f. ex. Helsingørs, Ålborgs eller Ribes var bevaret i større udstrækning, idet der da dær antagelig vilde være langt fyldigere oplysninger om byens forhold i 1500- og 1600-tallet. Dette er jo imidlertid ikke tilfældet, idet byens arkiv brændte sammen med rådhuset i 1731 og domkirkens arkiv efter traditionen gik til grunde ved hovedstadens brand 1728, således at hovedkilderne til Roskildes indre historie ikke rækker længere tilbage end til 1717—18 for kopibøgernes og rådstueprotokollernes vedkommende og til 1730 for kæmnerregnskabernes. Af denne grund vil de efterfølgende uddrag af regnskaber og jordebøger have deres store værdi ved de oplysninger, de giver ikke blot om borgernes navne og erhverv men også om lokaliteter og begivenheder indenfor byens historie, selv om de først får deres fulde betydning, naar de ses i større sammenhæng. Dette skal dog ikke forsøges her, men må være et kommende værk forbeholdt, et værk, hvortil disse og senere følgende bidrag skulde være forarbejderne. Hovedformålet har derfor været at få gjort disse kilder lettere tilgængelige, således at de deri indeholdte oplysninger kunde komme flere til nytte, og dette har atter medført, at noterne er ind-

skrænket til det mindst mulige. Retskrivningen er kun delvis originalernes, idet den er lempet efter de af V. A. Secher opstillede regler (se V. A. Secher: Kongens Rettertings Domme I, 1881—83, s. XXXIII—XXXI); forkortelserne er opløst, men trykt med *kursiv*, og endelig er af rent praktiske grunde romertal gengivet med arabertal, de særlige tegn for mark og skilling erstattet af mk. og sk., og tankestreg (—) anvendt til gengivelse af originalernes linjeadskillelse. Tilføjelser er sat i skarpkantede klammer [].

Agnete klostres jordebøger 1508—14.

Klosterets arkiv er for en del af brevenes vedkommende kommet til den arnamagnæanske samling på Universitetsbiblioteket, medens andre opbevares på rigsarkivet, hvor også jordebøgerne findes. Af disse meddeles her de gårde og grunde i Roskilde, som svarede jordskyld til klostret.

Jordebogen 1508.

[1] *Item* af Anne Ingels gaard gifves 1 sk. grot til jordskyld — om posken oc 1 sk. grot til michelmøsæ. — [2] *Item* af Boild smeds gaard 12 sk. til michelmøsæ jordskyld. — [3] *Item* af Jens Clintes gaard 6 sk. om aaret. — [4] *Item* Jens fynbos hus som øde ligger 6 sk. til poskæ jordskyld. — [5] *Item* Jørgen i Per Odbos hus 3 sk. til poskæ jordskyld. — [6] *Item* Brynings gaard, som øde ligger gifver 1 sk. grot til michelmøse jordskyld. — [7] *Item* Ælse Mølleres 1 sk. grot til micaelis. — [8] *Item* af Anders sverdfeyeres hus 9 sk. til jordskyld inden Ste Hans dag. — [9] *Item* af Per skrederes gaard i Hirsegade 13½ sk. til poske oc — 13½ sk. til micaelis jordskyld. — [10] *Item* smedygaarden paa Hirsegade 2 sk. grot til poske jordskyld. — [11] *Item* af den gaard Jep Tygessøn smed udi boer 3 sk. grot til poske og 3 til michelmøsæ.

Jordebogen 1509.

Kun afvigelser fra 1508-jordebogen noteres, således at hvor intet bemærkes, stemmer de to jordebøger overens.

[2] *Item* Pouel glarmester 12 sk. tel michelmøsæ jordskyld. — [5] *Item* Jørigen.... — [6] *Item* Brynings

gaard som øde ligger gifver 1 sk. grot til michelmessæ hos glarmesteren. — [8] Item af Anders sverdfeyers [dette er overstreget og rettet til: Ingvor temmermand] hus sønden for tinget gifver 9 sk. tel jordskyld inden Ste Hans. — [9] ... som Lasse Ove udi boer. — [10] ... smedygaarden i Hirsegade.... — [11]... den gaard Jep Tygessøn smed udi boer ved Ste Michels kiergaard....

Jordebogen 1510.

Også af denne anføres kun afvigelserne fra 1508-jordebogen.

[2] Item Poel glarmesteren gifver 18 sk. halle moyd poskæ og halla moyd michaelis och de 6 sk. er af den andhæ jord. — [3] Item Niels Persøn som boer i Clyntes gord.... — [4] Item Lasse Teckære som boer i Fyrnbos hus.... [6] [mangler her] — [7] ... melleres....

Jordebogen 1512—20.

Denne jordebog er indrettet med kolonner til hvert af årene 1512—20, men er kun ført til 1514, for enkelte posters vedkommende dog til 1515. Den nævner følgende navne:

[1] Annæ Ingels. — [2] Poel glarmester. — [3] Den øde jord hos ligger. — [4] Else møleres ibid. — [5] Jens Klintes gard. — [6] Lasse tecker ibid. — [7] Jørgen sønden optil. — [8] Lasse klensmed sønden bytinget. — [9] Smediegildesgarden Hirse: — [10] Oluf smed. — [11] Margretæ salemageres ibid. — [12] Bertel jude i Hirsegade.

I samme jordebog (blad 27) findes indført et regnskab over Indtægterne efter jordebogen 1513 med navnene i følgende orden: [8], Lasse Ovæ, [1], [2], [5], [6], Michel abbesse 3 sk., [9], [10]. Den her nævnte Michel abbesse har sikkert boet i nr. [7], hvor der også på blad 1 synes at være begyndt på hans navn, idet der læses: Mic....

Roskilde domkirkes regnskaber 1519 og 1520.

De følgende to regnskaber findes i Rigsarkivet i en pakke (»Regnskaber for Roskilde Domkirke og Kapitel 1458—1520«; Reg. 108 A, 9), der tillige indeholder et

regnskab over Roskilde domkapitels årtider og uddelinger 1458—61 (trykt SRD VIII 321—30) og et hæfte fra 1504—12 med fortegnelse over domkirkens gods og deraf flydende afgifter samt over udgiftsposter. Af regnskaberne indeholder det fra 1519, der består af 4 brækkede folioblade, kun de her meddelte indtægts- og udgiftsposter, medens det fra 1520, ligeledes bestående af 4 brækkede folioblade, tillige har en fortegnelse over gods og godsafgifter, af hvilke de fra Roskilde meddeles.

Regnskabet 1519.

Anno domini mdxix — *percepta de tabulis ruralibus* — et *legatis*.

Primo 6 mark 5 sk. de Holbeck. — *Item* 88 mark de cista.... — *Item* 30 mark de domino *gratioso ad crucem*. — *Item* 12 mark de Sengeløsze. — *Item* 28 sk. af Syw. — *Item* 7 mark 16 alb. for $\frac{1}{2}$ skifpund — bydh [fejlskrift for bly?]. — *Item* 3 mark 6 sk. for $4\frac{1}{2}$ lispund bly [denne notits med en anden hånd]. — *Item* 21 mark 2 den. de *districtu cantoris roskildensis*. — *Item* de corona spinea $11\frac{1}{2}$ mark 3 sk. 10 den. — *Item* de corona Sti Magni 7 mark et *tenetur ecclesie unam marcham*. — *Item* *legatis domini Andree de Egby* 1 grot. — *Item* 5 mark *legatis domini Johannis Jone*. — *Item* 3 mark taflepenighe de Gieldebrønne. — *Item* 10 sk. af Roerup 3 sk. øgeskvd. — *Item* 250 mark 3 mark for 5 skifpund — kaaber oc 2 skolepund. — *Item* 45 mark de *trunco Sti Lucii*. — *Item* 1 mark fik jeg af her hans barnecho — af de pennige jeg fik hennem til lypke.

Anno domini mdxix — *Erogata ex parte fabrice ecclesie Roskildensis*.

Primo 5 mark $\frac{1}{2}$ tønde traen. — *Item* 2 mark 32 læsler — oc 15 sk. for 15 læsler $6\frac{1}{2}$ sk. kosten. — *Item* 4 mark 1 sk. 300 mversten. — *Item* 6 sk. den som ogh stenenen. — *Item* tømermæne som høgge paa skaale — herberet 10 mark 12 sk. deres locii, kosten — $12\frac{1}{2}$ mark. — *Item* 2 mark 120 tagstene. — *Item* mvremesterne $4\frac{1}{2}$ mark 1 alb. — Deres kost $7\frac{1}{2}$ mark 6 sk. — *Item* Per fynbo 20 sk. lon — hans kost 1 mark $3\frac{1}{2}$ sk. — *Item* Morten tømerman 28 sk. for han — arbejddede paa tornet oc paa badstuen — oc 12 sk. hans kost. — *Item* Per Hanssøn 2 sk.

en dag 1 dag kost. — *Item* 4 karle som klindde skaaleherberet — 4 mark deres kost 3 mark for 8 dage. — *Item* Jep Nielssøn 23 sk locii 23 sk. kost. — *Item* 20 sk. 1 tylt rafter til badstven. — *Item* Hans bogebindere 4 mark 2 sk. — *Item* her Baa 1 mark pro inuitatoriis han — lod skrifve. — *Item* mvremesternnæ 5 mark for skaale — herberet blef tack $4\frac{1}{2}$ mark kost. — *Item* 8 sk. vognleje for 400 sten blef — agne paa kirkegoren. — *Item* Lauris klokere $12\frac{1}{2}$ mark 6 sk. — oc 4 sk. til oblædde. — *Item* boggebinderin 1 mark. — *Item* her Lauris pro prima missa 7 mark. — *Item* 4 sk. for han stod met cronen i vinter. — *Item* 14 sk. for kloken smeden bant oc for — losen til vinkjelleren oc losen til scoln. — *Item* 1 løde mark korsdegnene. — *Item* 6 sk. 2 nøgle til korsdørene. — *Item* 17 mark 2 tønnder traen. — *Item* $2\frac{1}{2}$ mark for 10 pund olie. —

Regnskabet 1520.

(Bl. 5 b.) Naufne griddestøfer 12 sk. — Michel skyn-dere 1 lødig mark. — Atzer skomagers hustru 1 lødig [mark]. — Henning bonde 4 sk. grot. — Trvels købmandz gord 4 sk. grote. — Hans Morthenssøn 2 lødige [mark]. — Oluf Gvmmessøn 1 lødig [mark]. — Anders swerfeyer 2 sk. grote. — Dominus Olauus Petri 4 sk grote. — Dominus Ericus veffuere 4 sk. grote. — Dominus Cantor 1 sk. grote. — Idem 6 sk. — Dominus Karolus 3 sk. grot. — Magister Nicolaus Karoli 3 sk. grot. — Dominus Johannes Petri 3 sk. grot. — Dominus Teodgarus 2 sk. grot — curia in oppositum clare 3 sk. grot. — Hemming cantor 1 sk. grot. — Michel anderssøn in parrochia Jacobi 3 sk. — Hans Hemingsøn ibidem 3 sk. — Clemit lorcke 3 sk. — Trvels tæckere 6 grote. — Jens lauris in parrochia botulphi 1 sk. grot. — Oluf rømesnidere i Holbeck 4 sk grote. — Powel bastwemand 2 lødige [mark]. — Due domus poo teilgor-den 8 sk. grot. — Jep Ovlssøn i Slawelse 3 sk. — Ecclesia Bierwersko 1 pund vox. — Dominus Otto 2 sk. grot.

(Bl. 6 a.) In destrictu domini decani Roskildensis — $63\frac{1}{2}$ mark 4 sk. — In destrictu domini præpositi ibidem 100 mark 4 sk. — In destrictu Archidiachoni 62 mark 4 sk. — In destrictu domini cantoris hafniensis 47 mark $4\frac{1}{2}$

sk. — *Item* for tømmer som jeg hafuer soelt — af kergorin oc fik sold 26 — mark. — *Item* annamede jeg af mester Niels for vox 100 mark. — *Item* annamede jeg af myn herræ byspen paa regenskab af den — guldkalk hans nodæ lontæ — af kyrcken 300 mark. — (Bl. 6 b.) *Item* hafuer jeg sold bly i dette aar — for 3057½ mark 1 sk. (Bl. 7 a) *Erogata.*

Primo gaf jeg Lauris clockere 12½ — marck 6 sk. — *Idem* 1 marck for renderne han — reenser paa kirken. — *Item* gaf jeg her Lauris for erste — messe 8 marck 6 den. — *Item* gaf jeg calcan[ti]bus organæ 2 løde — marck. — *Item* koersdegnene 2 løde marck 2 sk. — *grot pro conseruatione cere.* — *Item* for telig lius 1 marck. — *Item* gaf jeg her Anders for lius — at sno 4 løde marck. — *Item* vox i dette oor 120 marck. — *Item pro anniversariis benefactorum* 11 sk. *grot.* — *Item* for røgels 1½ marc. — *Item* for birkemaj 3½ marck 4 sk. — *Item* Hans teckere som lade 50 skippund kofver po kirken for sin arbeztløn — 50 gyllene. — *Item* lejæ af et lidet smidested — 2 marck. — (Bl. 7 b.) *Item* gaf jeg for en dynæ til — chors degnen 4½ marc 4 sk. — *Item* for 4 møllæstenæ til — Torslundæ mølle 40 marc — *Item* for 2 tylter 6 alen stolper 6 marc — *Item* 8 marc for 2 tylter deller. — *Item* 6 marc for 1 tylt belker — 12 alen. — *Item* fornøget capitulo 100 mark som — jeg lontæ til kopper oc fik dem af abbethen af Esserom. — *Item* antvordet jeg mester — Nis Karlsson 300 mark som myn — herre byspen lod — indlægge for den guld — kalk hans nadæ fik — af kirken. — *Item* 13 perkmen skind 26 sk. — *Item* 24 sk. ol oc mad til Slegerups mark. — *Item* 3 mark 3 lester kvl. — *Item* 11 sk. *grot pro anniuersariis.* — *Item* 1 mark 1 loes til skoleherberet. — *Item* 4 sk. 1 nøgel til scoledoren [!]. — *Item* 4 mark her Jens succentor fik for — 9 sextiern han skref til psalteren. — *Item* 3½ mark for 7 vognskud — til karmene paa scoleherberet. — *Item* dette efterskrefne hafver jeg foeth her Hans Barnecho. — *Primo* 28 sk. for 1 filt kobe. — *Item* 4 sk. *grot* for 2 tøjle. — *Item* 8 mark at fortære. — *Item* 12½ mark paa 100 grote jeg wedtzledde. — *Item* fik jeg hanem 500 grote

oc 6 grote. — Item 10 mark pro labore. — Item $2\frac{1}{2}$ mark for fracht. — Item 15 lypske sk. for kober blef vejth — uti lypke 4 sk. 2 alb. drikepenge. — Item 17 lypske sk. drawere penge. — Item Jacob fyreken $\frac{1}{2}$ grot. — Item calcantibus 2 løde mark. [De to sidste notitser med en anden hånd.]

Roskildegårds lensregnskaber 1555—57.

Mag. art. Thomas B. Bang har dels i sin almindelige oversigt over lensregnskabernes indhold og kildeværdi (Fortid og Nutid I, s. 148), dels i sin benyttelse af Roskildegårds lensregnskaberne i afhandlingen om »Roskildegårds Len for 300 Aar siden« (Hist. Aarbog f. Kbh. Amt, 1917, s. 18) gjort opmærksom på, at disse kilder foruden at bringe oplysninger om landboforhold også kunde give mange bidrag til vore købstæders historie. Gennem indtægts- og især udgiftsposter og gennem listerne over jordskyld, som lensmanden fik, lærer vi nemlig ikke så få borgernavne og lokaliteter at kende. Fra de to ældste, i Rigsarkivet bevarede, jordebøger fra Roskildegård skal nu her foreløbig meddeles fortegnelserne over jordskyld. De enkelte poster er forsynet med numre; hvor samme oplysning gentages, anføres derfor kun numret.

Lensregnskab 1555—56.

Jordskyld til s. Hans dag.

[1] Domianus 1 sk. grot. — [2] Lauritz skr[ifver] 15 grote. — [3] Nels Pouelsøn 15 grote. — [4] Per Hansøn 9 grote. — [5] Matz Lampe 15 grote. — [6] Claus Peytersøn 9 grote. — [7] Per Oxes gord 15 grote. — [8] Dorote heroldtz 20 sk. — [9] Jochim gremer 20 grote. — [10] Frantz Bosøn 3 sk. grot. — [11] Alhed Krytzes 3 sk. grot. —

Jordskyld til Michaelis tid.

[12] Boel Krytzes 4 sk. grot. — [13] Domianus 1 sk. grot. — [14] Lauritz skrifver 15 grote. — [15] Nels Pouelsøn 15 grote. — [16] Per Hansøn 9 grote. — [17] Matz Lampe 15 grote. [18] Hr. Jens Jørgensøn 6 grote. — [19] Hr. Per Mogensøn 6 grote. — [20] Claus Peytersøn 1 sk. grot. — [21] Idem 9 grote. — [22] Idem $1\frac{1}{2}$

lødig mk. — [23] Per Oxes gord 15 grote. — [24] Dorote heroldtz 20 sk. — [25] Jochim gremer 18 grote. — [26] Frantz Boosøn 3 sk. grot. — [27] Alhed Krytzes 3 sk. grot. — [28] Tønnes Horsøn 2 sk grot. — [29] Hans Kjeldsøn $\frac{1}{2}$ lødig mk. — [30] Marine Bruns 2 mk.

Jordskyld til jul.

Nr. [1] — [8], [10] — [11].

Jordskyld til påske.

[12], [13], [31] Idem 1 sk. grot, [14] — [19], [32] Jacob buntmager 1 lødig mk. — [20] — [22], [29], [23] — [27]. [33] Sorte Tønnes af en kaal jord i Sortebrødre 1 mk. [34] Item Hans Hendriksøn som han hafver forholdet hos sig i disse 3 neste forledne aar 1 lødig mk. er 8 mk. 7 sk.

Lensregnskab 1556—57.

Jordskyld til s. Hans dag. Som det foregående år.

Jordskyld til Michaelis. Som det foregående år, men dog med følgende tilføjelser: efter nr. [13]: Albret røds gaard 15 grote — og efter nr. [29]: Mogens Godske for half part af sortebrødre hage i fjord 3 sk. grot — idem for dette aar 3 sk. grot. —

Jordskyld til jul. Som det foregående år.

Jordskyld til påske. Som det foregående år.

Roskilde domkirkes nordre parts regnskab 1567.

Størstedelen af dette regnskab, som nu findes i Landsarkivet for Sjælland i pakken: Roskilde Domkirkes Regnskaber og Regnskabsbilag 1567—1762, er allerede tidligere blevet offentliggjort af stiftsskriver Steen Friis i Ny kirkehistoriske Samlinger V, s. 401—09. Han har imidlertid dær udeladt det her aftrykte stykke, som omhandler udgifterne ved opførelsen af sognepræsten mag. Peder Poulsens gård. Regnskabet er ført af Lave Beck, kirkeværge for domkirkens nordre part.

(p. 18.) Dette efterskrefne tømmer er komen til mester Peders gard. — Item først 8 tylder deller hvert tylt 7 mk. at betale — med gamle daler er $18\frac{1}{2}$ daler 8 sk. — Item nok 3 10 alne spare for $1\frac{1}{2}$ mk. komen til et skellerom. — Item nok 3 sex alne stolper for $1\frac{1}{2}$ mk. — Item nok 5 12

alne bjelker for 5 mk. — *Item* nok 30 lecter for 3 mk. — *Item* nok et 10 alne egetre kom til en fod i fehuset for 2 mk. — Dene efterskrefne halm er kjøpt til mester Peders gard. — Af Tyge Erikssøn af Smidstrup et les for 28 [sk.] — (p. 19) *Item* af Hans Jenssøn i Wedeløf et les for $1\frac{1}{2}$ mk. nok 3 trafver for 6 sk. — *Item* nok et les af Jens Olufssøn af Svoversløf for 20 sk. — *Item* nok et les af Søvvern Olufssøn af Lerbek for $1\frac{1}{2}$ mk. — *Item* nok et les af Frants Ibsøn af Ramsøe for 28 sk. — *Item* nok 2 les for 3 mk. minus 2 sk. — *Item* kjøp wiid for 12 sk. — *Item* wied for $1\frac{1}{2}$ mk. — *Item* gaf jeg en teckemand som tackte der i 4 dage 6 sk. — om dagen er $1\frac{1}{2}$ mk. hans kost 1 mk. — *Item* en karl som var hos hanom 8 sk. er 2 sk om dagen — hans kost 1 mk. — *Item* fortingede jeg med Jesper sneker at hand skal — gjøre en vindeltrape benke och panele i stuen paa — hans eigen kost for 12 daler. — (p. 20) *Item* gaf jeg 2 tømermend som gjorde et skellerom en — dag hver 6 sk. er 12 sk. deres kost 8 sk. — *Item* kjøpte jeg til snekeren 1 pd. hornlim for $\frac{1}{2}$ mk. — *Item* den 4 dag juni beginte Mas Jude selv femte at — gjøre ler ud och some at grafve och arbeidet de i 20 — søgne dage di 2 som klinede hver 6 sk. om dagen er 15 mk. — deres mad och øl udi 20 søgnedage och 7 helige dage — er $13\frac{1}{2}$ mk. — *Item* nok arbeidet hos denom 3 af mine arbeds karle — den ene trade leret och de andre 2 bare ler och grov — ler och some age [med] min vogen ler och andit hvad — behof gjordes hver 2 sk. om dagen er $7\frac{1}{2}$ mk. deres kost — i 20 dag och 7 helige dage er 20 mk. 4 sk. — (p. 21) *Item* beginte Jep Møller och Hans Nielsøn tømermend — at arbeide i mester Peders gard paa hans fehus den — 19 dag juni och arbeidet derpaa och andensteds i garden — i 4 dage hver 6 sk. om dagen er 3 mk. denom baade. — *Item* deres kost er 2 mk. — *Item* kom der 3 [læs] kalk til mester Peders gard — som blef kalket med for $1\frac{1}{2}$ mk. — *Item* den som kalkede 1 mk. paa hans egen kost. — *Item* gaf jeg for 700 astrag til same gard 21 mk. — *Item* gaf jeg Peder Muremester for at han [lagde] et gulle — med de same astrag 3 mk. paa hans egen kost. — *Item*

den som sloe ler til same gulle som astragene blefve — lagde udi 20 sk. paa hans egen kost. — *Item* en kal som baar ler och sten til 3 dage 6 sk. — hans kost 12 sk. — (p. 22) *Item* nok fortingede jeg med same muremester at han — skal sette en kakelofven i mester Peders gard paa — hans egen kost for 5 mk. — *Item* en karl som sloe lerit 1 mk. — *Item* gaf jeg for haar 4 sk. — *Item* for to jern som kom til same ofven 2 mk. — *Item* gaf jeg en som baar ler udi 4 dage 6 sk. hans kost 12 [sk.] — *Item* kom til same ofven 91 kakel och krone — 2 sk. støkit er $11\frac{1}{2}$ mk. minus 2 sk. — *Item* gaf jeg en broleger som lagde hans stensgulle med kamp 1 mk. — *Item* en som hanom hjalp 2 sk. hans kost 4 sk. — *Item* kjøpt til mester Peders gard 2 sinter glas kost — 2 gamle daler. — *Item* noch 4 mark tin for 1 mk. — (p. 23) *Item* gjorde Hans glarmester af dette forskrefne glas — 20 nye vinnuer paa hans eigen kost støket 10 sk. er — $12\frac{1}{2}$ mk. — *Item* noch forstrekte han 4 gamle vinnuer i nyt blie — for 2 mk. — *Item* kom til same vinuer 700 kramsøm kostede 28 sk. — *Item* gaf jeg Christiern smidt for han besloe same vinverskarme och gjorde 27 tver jern 13 mk. 4 sk. — *Item* noch kom til mester Peders gard 700 søm — til loft och at lecte med och andensteds hvor — behof gjordes kost 5 mk. 4 sk. —